

PARADIGMA BIBLIOTECII ÎN „NOUA REALITATE/ NORMALITATE” SAU BIBLIOTECA LA VIITORUL PREZENT

Vera OSOIANU,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: *Articolul oglindește impactul situației epidemiologice asupra activității bibliotecilor publice. Sunt identificate orientările pe termen scurt și lung în scopul depășirii situației de criză.*

Cuvinte-cheie: *biblioteca în condiții de criză, management de bibliotecă, creativitate.*

Abstract: *The article reflects the impact of the epidemiological situation on activity of public libraries. Short-term and long-term guidelines are identified in order to overcome the crisis situation.*

Keywords: *library in crisis conditions, library management, creativity.*

Internetul ca dovadă a expresiei unei instituții pe timp de pandemie

În anii când Internetul își începea falnica ascensiune, ocupând tot mai mult teren în mai toate domeniile de activitate era promovată foarte insistent ideea că, în era informației, a Internetului și a cunoștințelor, „a nu fi prezent în Internet” este echivalent cu „a nu exista în general”.

Pandemia COVID-19, calificată ca unul dintre cele mai perturbatoare evenimente globale din istoria recentă, care a zguduit din temelii întreaga lume, subjugând țări și continente, demonstrează cu prisosință acest adevăr. Izolarea fizică și socială a împulsionat brutal apropierea virtuală și a împins lumea în adâncul viitorului pentru care nimeni nu era pregătit. Toate activitățile care necesită interacțiunea umană au fost grav afectate de condițiile impuse de pandemie. Așa se face că marii producători de valori culturale (de rând cu toți ceilalți) își largesc nișa în spațiul virtual, pentru a-și demonstra vitalitatea și puterea de rezistență. Tururi virtuale, expoziții, concerte, spectacole, meciuri, diverse resurse și conținuturi, informații etc, cu închiderea fizică a instituțiilor, au invadat „prima casă” unde marii producători de valori s-au refugiat pentru a se salva și a supraviețui. În zilele de izolare fizică și socială în unele regiuni din Marea Britanie, de exemplu, numărul abonamentelor la colecțiile

digitale a crescut cu 77%. Pretutindeni au crescut vânzările online de carte. Cărțile în format electronic și audio sunt din ce în ce mai solicitate. În Biblioteca de Stat a Rusiei, dacă anterior biblioteca electronică înregistra zilnic 3000 de vizitatori, pe timp de pandemie înregistra 65 000 de vizitatori. Industria cărții s-a pomenit în mare pericol, situație semnalată de reprezentanții domeniului. Au reapărut cu și mai mare intensitate discuțiile despre raporturile dintre cartea tipărită și cartea electronică.

Este evident că tehnologiile au jucat un rol enorm în depășirea crizei, au permis lumii să rămână conectată. Limitarea contactului interpersonal a crescut aderența la mediul virtual, la conexiunile tip online. Pentru multă lume Internetul a fost unica fereastră spre lume. Un exemplu elocvent în acest sens este aplicația Zoom, care permite întâlniri video și audio online la care pot participa până la 100 de persoane. Dacă în decembrie 2019 Zoom avea 10 milioane de utilizatori, în mai 2020 avea aproximativ 200 de milioane.

Unicul moment care trebuie menționat în acest context este relația dintre comunicare și cunoștințe și faptul că tehnologiile sunt și vor rămâne mijloace de comunicare și de transmitere a informațiilor și a cunoștințelor. Cunoștințele sunt altceva, sunt rezultatul unei munci, a unei cercetări la care se ajunge cu multă muncă și mare

greutate.

Toată metamorfoza care s-a produs în primele luni ale anului 2020 este dovedită că în mediul biblioteconomic se poate vorbi despre o nouă paradigmă pentru îmbunătățirea relațiilor cu utilizatorii virtuali în biblioteci și pentru serviciile de informare și o nouă identitate pentru biblioteca publică.

Ce a contat cu adevărat în perioada de „închidere a lumii”?

Pandemia a demonstrat că în această criză, mai ales în prima etapă a ei, esențiale au fost: alimentele, apa, sănătatea și informația. Când este vorba de informație și informare, domeniul biblioteconomie și știința informației intră pe teren propriu. Cu informația, biblioteca are cele mai strânse și durabile legături. Aici, bibliotecarii sunt experții, lucru recunoscut de alte domenii. Probabil că nu în zădar se discută despre faptul că, dacă internetului îi lipsește ceva cu adevărat, aceasta este expertiza bibliotecarilor, care știu cum să organizeze informația ca să poată fi găsită cu ușurință și transformată în cunoștințe.

Pe parcursul pandemiei, s-a demonstrat că cea mai bună cale de prevenire a transmiterii este de a cunoaște informația generală despre virusul COVID-19, cum se manifestă și căile de răspândire. Iar cea mai veridică informație a fost și rămâne a fi cea furnizată de Organizația Mondială a Sănătății și autoritățile naționale responsabile de lupta cu răspândirea virusului. Deși, trebuie de menționat că și aici au fost informații contradictorii.

Toată arhitectura biblioteconomică din ultimele decenii are la fundament dezideratul bibliotecii și al bibliotecarului de a fi acolo unde este utilizatorul real și cel potențial. Acest deziderat trebuie să fie axa activității și în vremuri de liniște totală și pe timpuri de turbulențe sociale majore. În timp de pandemie utilizatorii reali și potențiali au fost izolați la domiciliu. Unii, cei mai norocoși, au putut evada din izolare grație internetului. Alții au rămas izolați de lume, trecând mult mai greu perioada de distanțare fizică și socială. Poate pentru prima dată s-au văzut pe viu efectele dezastuoase ale inegalității digitale despre care se vorbește de mai multă vreme.

Într-un interviu, pentru postul de televiziune Moldova 1, din 19 mai 2020, Mi-

nistrul, Educației, Culturii și Cercetării, Dl Igor Șarov, menționa că pe perioada crizei pandemice s-a descoperit că aproximativ 20 000 de elevi și 3000 cadre didactice din întreaga țară nu dispun de calculatoare sau acces la internet la domiciliu. Avem cel mai cras exemplu al inegalității digitale. Situația acesta a afectat greu sistemul de învățământ.

În același interviu Ministrul, Educației, Culturii și Cercetării menționa că printre problemele identificate în această perioadă în topul listei se situează: lipsa/ insuficiența tehnologiilor, insuficiența competențelor de utilizare a TIC și lipsa sau viteza mică a internetului. Toate aceste probleme trebuie transformate în sarcini și apoi realizări.

De menționat că aceste probleme s-au dovedit specifice și altor domenii de activitate. În linii mari aceste probleme sunt caracteristice și domeniului biblioteconomie și știința informației.

Cât de pregătite au fost bibliotecile pentru a înfrunța turbulențele produse de pandemie? Cifrele provoacă o dezolare totală. Dintr-un total de 2674 de biblioteci publice, cât numără Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova, doar 144 sau 5,4% au creat site-uri sau bloguri. Un pic mai bine situația se prezintă în cadrul rețelei de biblioteci publice teritoriale, unde din 1326 de biblioteci, site-uri și bloguri dețin 114 sau 8,55%. Evident că nu se poate de cerut nimic de la bibliotecile (peste 1000) care nu dețin tehnologii și acces la internet. Însă, partea îngrijorătoare a problemei este că din cele 1621 biblioteci care dispun de acces internet doar 2% dețin pagini WEB și 7% dețin bloguri.

Câte biblioteci au o bază de date cu datele de contact ale utilizatorilor pentru a comunica cu aceștia online? Cum au ajuns bibliotecile la ei pe timpul izolării? Aici este problema! și aceasta este uriașă. Gravitatea se amplifică și prin faptul că este foarte probabil că ceea ce au reușit bibliotecile să facă, de la distanță, în aceste zile de izolare forțată, va constitui axa activității bibliotecii pe termen scurt și poate chiar pe termen mediu.

Odată cu închiderea bibliotecilor ca spații fizice, bibliotecarii din diverse țări au investit mai mult în dezvoltarea profesională, în special în însușirea aplicațiilor noi, recomandate pentru instruirea online.

Serviciile practicate în timpul pandemiei au inclus (fără a se limita la): bibliotecile digitale, resursele electronice, wi-fi accesibil din exteriorul bibliotecilor, referințe prin telefon, livrare cărți la domiciliu, confecționare măști, confecționare viziere la imprimantă 3D, împrumutul mașinilor de cusut, împrumuturi gadgeturi, referințe virtuale, lecturi virtuale, ora poveștilor virtuale, cluburi virtuale de lectură etc. Deși fizic bibliotecile au fost închise, bibliotecarii au găsit căi virtuale de a ajunge la utilizatori/ de a rămâne deschise.

Dar va trebui să recunoaștem faptul că pandemia și condițiile de distanțiere fizică și socială au făcut praf din toate conceptele importante la afirmarea cărora comunitatea bibliotecară a muncit decenii la rând: biblioteca – centru de socializare, biblioteca „a treia casă”, biblioteca – centru tehnologic etc.

Agenda domeniului biblioteconomie și științe ale informării „de după deschiderea lumii”

Potrivit deciziei Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică la propunerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, începând cu 1 iunie 2020, după mai bine de două luni de „stand by”, bibliotecile și-au reluat activitatea, fără organizarea evenimentelor culturale în masă, asigurând respectarea următoarelor măsuri: respectarea distanței fizice; limitarea numărului de persoane; amplasarea locurilor de lectură respectând distanța de 2 metri între ele; asigurarea personalului cu echipament de protecție; verificarea temperaturii fiecărui vizitator la intrare; asigurarea cu soluții dezinfectante la intrare; asigurarea aerisirii și dezinfecției suprafețelor la fiecare 2 ore (<https://bit.ly/2zkdKl6>).

Deciziile de redeschidere a bibliotecilor și altor instituții de cultură diferă de la țară la țară. În Regatul Unit, bibliotecile se vor deschide cu începere de la 5 iulie 2020.

Într-un interviu pentru Gazeta de Cluj din 19 mai 2020, președintele Academiei Române, Ioan-Aurel Pop, le cerea guvernanților redeschiderea activităților culturale, specificând că „Un popor nu poate trăi fără cultură”. „E timpul să dăm drumul la cultură. Artiștii au fost prolifici în această perioadă, au avut timp și au creat. Un popor nu poate trăi fără cultură, din secolul 20 de când s-au extins aceste activități.

O lansare de carte poate fi făcută. Trebuie liberalizat accesul la bibliotecile clasice, cu păstrarea distanțării, cu instruirea bibliotecarilor. Dacă vorbim de mall-uri și magazine alimentare, absolut necesare, trebuie să ne gândim că și hrana spirituală e necesară. Trebuie găsite soluții pentru toată lumea pentru a pondera lucrurile. Se pot lua măsuri pentru toată lumea. Și în vremuri de război s-a apelat la cultură. Artiștii au mers în fața soldaților, s-au ținut spectacole pentru a le crește moralul. Nu putem depăși pandemia dacă ne spun toți mereu că murim, că suntem cu toții în pericol de moarte, avem nevoie de o doză de optimism. Altfel nu putem depăși această pandemie”. Este recunoașterea importanței culturii și a bibliotecii ca izvor de hrană spirituală pentru un popor. O asemenea apreciere din gura unui academician, Președinte al Academiei este un argument puternic pro bibliotecă.

Lumea fără instituții de cultură nu poate să existe. Poate abia acum importanța acestor instituții s-a conturat cu adevărat în dimensiune reală, iar faptul că multe țări, mai ales țările nordice, au pus problema redeschiderii librăriilor, bibliotecilor, arhivelor printre primele instituții imediat după relaxarea restricțiilor demonstrează acest lucru.

Marea întrebare care se impune este ce se va întâmpla după „deschiderea lumii”? În confuzia totală, provocată de pandemie este complicat de formulat un răspuns valabil pe lungă durată. Însă unele concluzii pe termen scurt deja pot fi formulate.

Toată lumea este conștientă de faptul că totul se va schimba. Cum va arăta schimbarea? Ce formă va avea? Ce se va întâmpla cu biblioteca de după pandemie, cu biblioteca de mâine, cu biblioteca viitorului? Ce va rămâne din Viziunea Globală a Bibliotecii Viitorului asupra căreia comunitatea bibliotecară internațională a lucrat din greu pe parcursul ultimilor ani? Cum va acționa biblioteca în condițiile în care oamenii sunt tot mai nevoiți să lucreze asupra dezvoltării personale și profesionale în condiții de casă? Ce față va căpăta lumea digitală, care ne-a ajutat să trecem peste greutățile impuse de pandemie? Sunt doar o parte din întrebările care bulversează comunitate bibliotecară.

Evident că multe lucruri vor reveni la normal, poate chiar cu o mai mare inten-

sitate. Este demonstrat faptul că persoana, văzând conținutul virtual, va dori să vadă originalul. În situația creată, după „marea deschidere”, bibliotecile se pot dezice pe o perioadă de accesul liber la raft, de activitățile în grup și multe altele, dar rămân cele individuale, atât în incintă, cât și la distanță.

Reașezarea instituției bibliotecare va dura în timp și nimeni nu poate spune cât. Astăzi foarte clar este doar faptul că în aceste zile se naște o nouă paradigmă a bibliotecii. După pandemie lumea va învăța să trăiască într-o nouă normalitate/ realitate. Sferele de implicare pentru biblioteci vor include susținerea lecturii; acces la informații, acces internet, evaluarea informației; combaterea inegalității digitale; ajutor în căutarea unui loc de muncă; ajutor în recalificarea membrilor comunității; ajutor persoanelor care învață online; susținerea priorităților strategice ale comunității; susținerea proceselor democratice precum alegerile etc; susținerea sănătății și bunăstării.

Concluziile lecțiilor învățate încă urmează a fi făcute și analizate. Cert este că de acum înainte se va investi mai mult în: Sănătate, Educație, Știință. În calitate de instituții care oferă valori educaționale secundare bibliotecile vor crea valori care amplifică și extind învățarea, bunăstarea, competențele.

Aceste deziderate rămân apropiate de „Ofertele Universale ale Bibliotecilor”, revizuite în anul 2019, și acoperă patru sfere esențiale (identificate de utilizatorii și partenerii bibliotecii) pentru serviciile bibliotecare în secolul al XXI-lea: Lectură, Informație și Digital, Cultură și Creativitate: („Creativitatea” fiind un aspect nou, inclus în Ofertele Universale), Sănătate și Bunăstare (doar „Sănătate” nu este suficientă pentru un cuvânt-cheie). Observăm că lectura a fost plasată de utilizatori în topul sferelor de mare interes pentru ei, iar izolarea din timpul pandemiei a demonstrat că lectura a fost printre pilonii de susținere morală și evadare din singurătate.

Evident este că pe termen scurt: se va renunța la întrunirile profesionale cu mare aglomerație de persoane; bibliotecile se vor concentra pe activități care nu necesită interacțiunea umană; oamenii se vor învăța să păstreze distanța; vor fi explorate noi posibilități de comunicare și instruire

de la distanță; vor fi folosite tot mai mult instrumentele de educație online; va căpăta o nouă amploare activitatea informațională a bibliotecii, în special activitățile axate pe evaluarea informației și combaterea știrilor false, care s-a dovedit că sunt un pericol de moarte – toate extrem de importante în condițiile unui război informațional, când fluxul informațional depășește capacitatea de analiză a consumatorilor de informații; va căpăta noi dimensiuni preferința pentru lucru de la distanță, implicit instruirea utilizatorilor în vederea utilizării TIC.

Pe termen lung: va căpăta o nouă dimensiune și amploare activitatea de digitizare și oferirea accesului la valorile patrimoniului cultural scris; se va acorda o atenție sporită activităților de decontaminare a publicațiilor și echipamentelor; se vor face eforturi în vederea punerii la punct a unui sistem de formare profesională continuă de la distanță; se va pune problema elaborării unui sistem de referințe virtuale la nivel de țară după modelele experimentate în alte țări: Referințe virtuale 24/7, QuestionPoint; vor fi examinate posibilitățile creării unui Catalog Național Integrat Partajat; vor fi definite mai clar diferențele dintre comunicare și cunoaștere.

În linii mari, bibliotecarii vor fi nevoiți să inoveze permanent și, dacă vor mai exista situații similare acesteia, să fie mai bine pregătiți. Experiența lunilor de izolare socială a conturat mai aprofundat serviciile pe care bibliotecile sunt cele mai indicate să le presteze cetățenilor. Acum mai mult ca oricând bibliotecarii trebuie să fie deschiși spre nou, să asimileze tehnologii, aplicații, care în condiții de criză pot fi o mare salvare. Bibliotecile trebuie să îmbunătățească serviciile virtuale și să inoveze în sfera serviciilor noi.

Lecțiile care se impun după această perioadă de turbulențe sunt multe și încă urmează a fi analizate, unele sunt în deplină desfășurare, dar asupra unor învățăminte ne putem concentra eforturile de pe acum:

- activitatea bibliotecii va fi adaptată unui nou comportament social în acord cu drepturile individuale și noile reguli de distanțiere fizică;
- prioritatea numărul unu este și va fi protecția personalului și a utilizatorului;
- purtatul măștii în spațiile publice va deveni un mod de viață;

- va deveni o normă adoptarea informației și rațională a măsurilor de igienă personală în scopul de protecție individuală și comunitară, în egală măsură;

- bibliotecile vor: disemina informații despre măsurile de prevenție și protecție socială a populației, promova necesitatea schimbărilor habituale – obiceiuri cotidiene, deprinderi sanitare, implementa tehnici și tehnologii moderne;

- Rolul și rostul familiei este/ va fi unul esențial.

Pentru realizarea acestor obiective, biblioteca va avea grijă de minimalizarea contactului dintre utilizator și personal, între personal, dintre personal și materiale. Toate serviciile virtuale vor fi centrate pe necesitățile membrilor comunității și vor continua să demonstreze că bibliotecile sunt despre comunități, nu doar despre lucruri pe care le pot realiza sau împrumuta.

Se conturează o nouă identitate pentru biblioteca publică - una coerentă și ambițioasă, de unde nu vor lipsi deziderate precum „...să informeze, să instruiască și să ajute la organizarea timpului liber a populației...”, iar misiunea bibliotecii va

avea ca țintă bunăstarea, educația, progresul/ dezvoltarea membrilor comunității.

Recomandările organelor decizionale guvernamentale cu privire la Coronavirus se schimbă rapid. Datele științifice demonstrează că, în timp ce virusul poate rămâne pe suprafețe mult timp, șansele de a fi infectate persoanele de acesta sunt mult mai mici decât cele cauzate de contactul uman. Această constatare este un indiciu pentru stabilirea carantinei cărților și altor resurse de bibliotecă. Procedurile și protocoalele pe acest segment trebuie să fie solide. O serie de agenții din SUA, printre care OCLC, IMLS, și-au propus realizarea proiectului de cercetare Reopening Archives, Libraries and Museums (REALM) Information Hub: A COVID Research Project. Datele furnizate de acest proiect de cercetare vor putea fi utilizate pentru argumentarea deciziilor bazate pe dovezi despre operațiuni, politici și fluxuri de activități.

Este evident că proiecte de viitor ale omenirii anunțate de savantul israelian Yuval Harari: nemurire, fericire și îndumnezeire vor trebui să mai aștepte.

Resurse bibliografice:

1. COVID-19 and the Global Library Field [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries>
2. Ioan-Aurel Pop, apel către autorități: „Un popor nu poate trăi fără cultură”/ [online]. [citat 02.06.2020]. /<https://gazetadecluj.ro/ioan-aurel-pop-apel-catre-autoritati-un-popor-nu-poate-trai-fara-cultura/>
3. Începând cu 1 iunie 2020, muzeele și bibliotecile își reiau activitatea [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/incepand-cu-1-iunie-2020-muzeele-si-bibliotecile-isi-reiau-activitatea?fbclid=IwAR0Ql6hHk3C3wPeBM5oGh00MKKVZQdtWI08KxEkka5-AobN3dwXqga4Y60>
4. Recomandări privind managementul bibliotecii în situația generată de pandemia COVID-19. Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: https://en.calameo.com/read/0061964970cc0272a08e4?fbclid=IwAR0vVRGGbvwTJ2m82_oaFsLzYUBN3oO48jkZoopA-Nabqx7linPuxRKVnYE0
5. Reopening Archives, Libraries, and Museums (REALM) Information Hub: A COVID-19 Research Project [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: <https://www.webjunction.org/explore-topics/COVID-19-research-project.html?fbclid=IwAR2Zbgea6SaPWf0jImpKcoe5Zwax1g040QavWJsw4r8cugrrlLSm9YkwBmE>
6. The „New Normal” Agenda for Librarianship [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: <https://davidlanke.org/the-new-normal-agenda-for-librarianship/>
7. Книгам нужен пятидневный карантин: с 20 июня планирует открыться главная библиотека страны [online]. [citat 29.05.2020]. Disponibil: https://www.msk.kp.ru/daily/27133.5/4222205/?fbclid=IwAR17YEAUtf_oAeHzKo9BSKDXnnoCnl1rIWqlTsB7IMfWOntqsNDIQQ0h5Fg